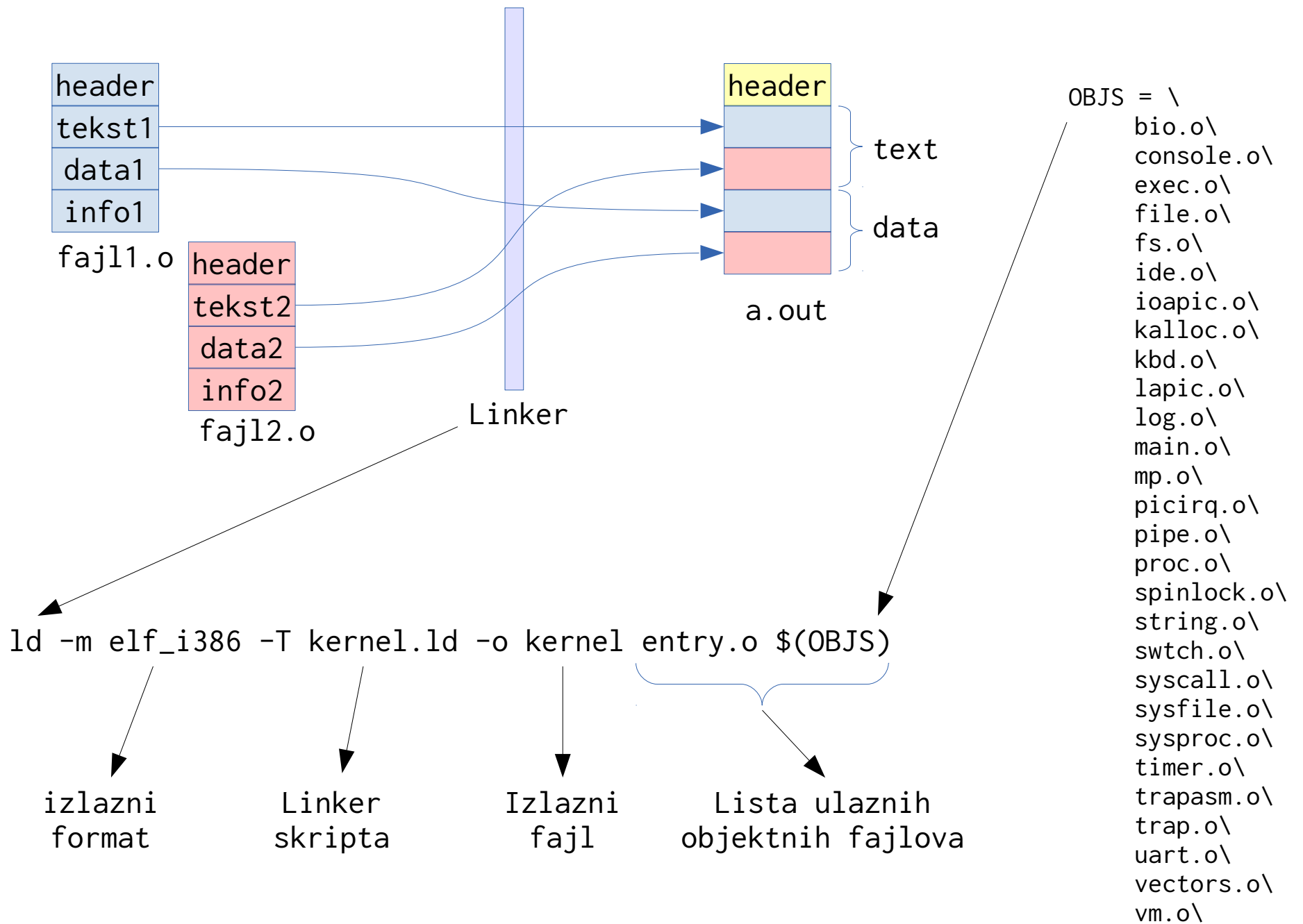

Operativni sistemi

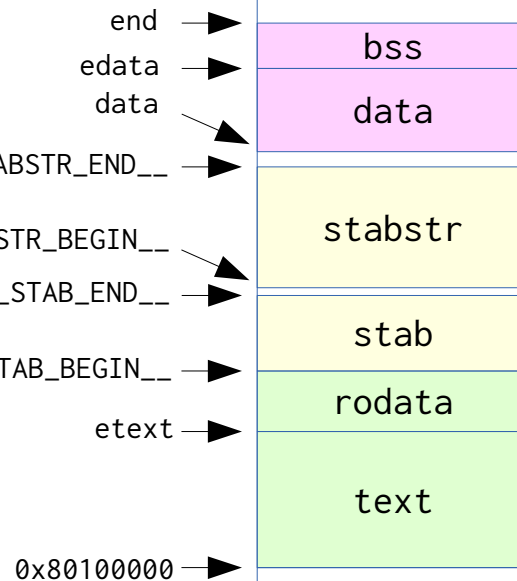
dr.sc. Amer Hasanović

kernel.ld

```
OUTPUT_ARCH(i386)
ENTRY(_start)
SECTIONS
{
    . = 0x80100000;
    .text : AT(0x100000) {
        *(.text .stub .text.* .gnu.linkonce.t.*)
    }
    PROVIDE(etext = .);
    .rodata : {
        *(.rodata .rodata.* .gnu.linkonce.r.*)
    }
    .stab : {
        PROVIDE(__STAB_BEGIN__ = .);
        *(.stab);
        PROVIDE(__STAB_END__ = .);
        BYTE(0)
    }
    .stabstr : {
        PROVIDE(__STABSTR_BEGIN__ = .);
        *(.stabstr);
        PROVIDE(__STABSTR_END__ = .);
        BYTE(0)
    }
    . = ALIGN(0x1000);
    PROVIDE(data = .);
    .data : {
        *(.data)
    }
    PROVIDE(edata = .);
    .bss : {
        *(.bss)
    }
    PROVIDE(end = .);
    /DISCARD/ : {
        *(.eh_frame .note.GNU-stack)
    }
}
```

Fizička adresa za učitavanje

0xffffffff

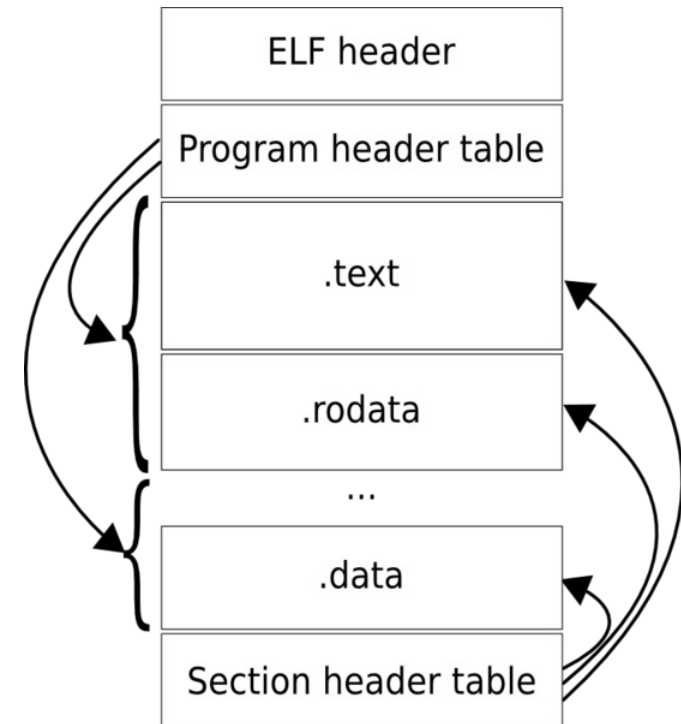
0x00000000

```
objdump -h kernel
```

```
kernel:      file format elf32-i386
```

```
Sections:
```

Idx	Name	Size	VMA	LMA	File off	Algn
0	.text	0000839a	80100000	00100000	00001000	2**2
	CONTENTS, ALLOC, LOAD, READONLY, CODE					
1	.rodata	00000682	8010839c	0010839c	0000939c	2**2
	CONTENTS, ALLOC, LOAD, READONLY, DATA					
2	.stab	00000001	80108a1e	00108a1e	00009a1e	2**0
	CONTENTS, ALLOC, LOAD, DATA					
3	.stabstr	00000001	80108a1f	00108a1f	00009a1f	2**0
	CONTENTS, ALLOC, LOAD, DATA					
4	.data	00002596	80109000	00109000	0000a000	2**12
	CONTENTS, ALLOC, LOAD, DATA					
5	.bss	00009b9c	8010b5a0	0010b5a0	0000c596	2**5


```
readelf -l kernel
```

```
Elf file type is EXEC (Executable file)
```

```
Entry point 0x10000c
```

```
There are 2 program headers, starting at offset 52
```

```
Program Headers:
```

Type	Offset	VirtAddr	PhysAddr	FileSiz	MemSiz	Flg	Align
LOAD	0x001000	0x80100000	0x00100000	0x0b596	0x1513c	RWE	0x1000
GNU_STACK	0x000000	0x00000000	0x00000000	0x000000	0x000000	RWE	0x10

```
Section to Segment mapping:
```

```
Segment Sections...
```

00	.text	.rodata	.stab	.stabstr	.data	.bss
01						

MMU straničenje (paging)

Mapiranje adresnih prostora

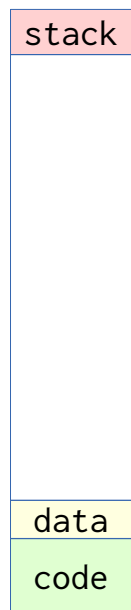
- Neka je data funkcija f :
 - $y = f(x)$
 - $x \rightarrow$ adresa byte-a u nekom virtuelnom adresnom prostoru
 - $y \rightarrow$ adresa u fizičkom prostoru gdje se nalazi željeni podatak adresiran u virtuelnom prostoru
- Funkcija f mapira virtuelni prostor u fizički prostor i može se implementirati procesom straničenja (paging)

Straničenje

- Mehanizam koji omogućava:
 - multipleksiranje više virtuelnih adresnih prostora u jedan fizički;
 - protekciju dijelova fizičke memorije;
 - mapiranje dijelova fizičke memorije na više lokacija u jednom virtuelnom adresnom prostoru, i/ili u više različitih adresnih prostora
- Realizira se particiranjem memorije na stranice (pages) → komade memorije istog broja byte-a:

Fizička memorija

Virt. mem.
Proces 1

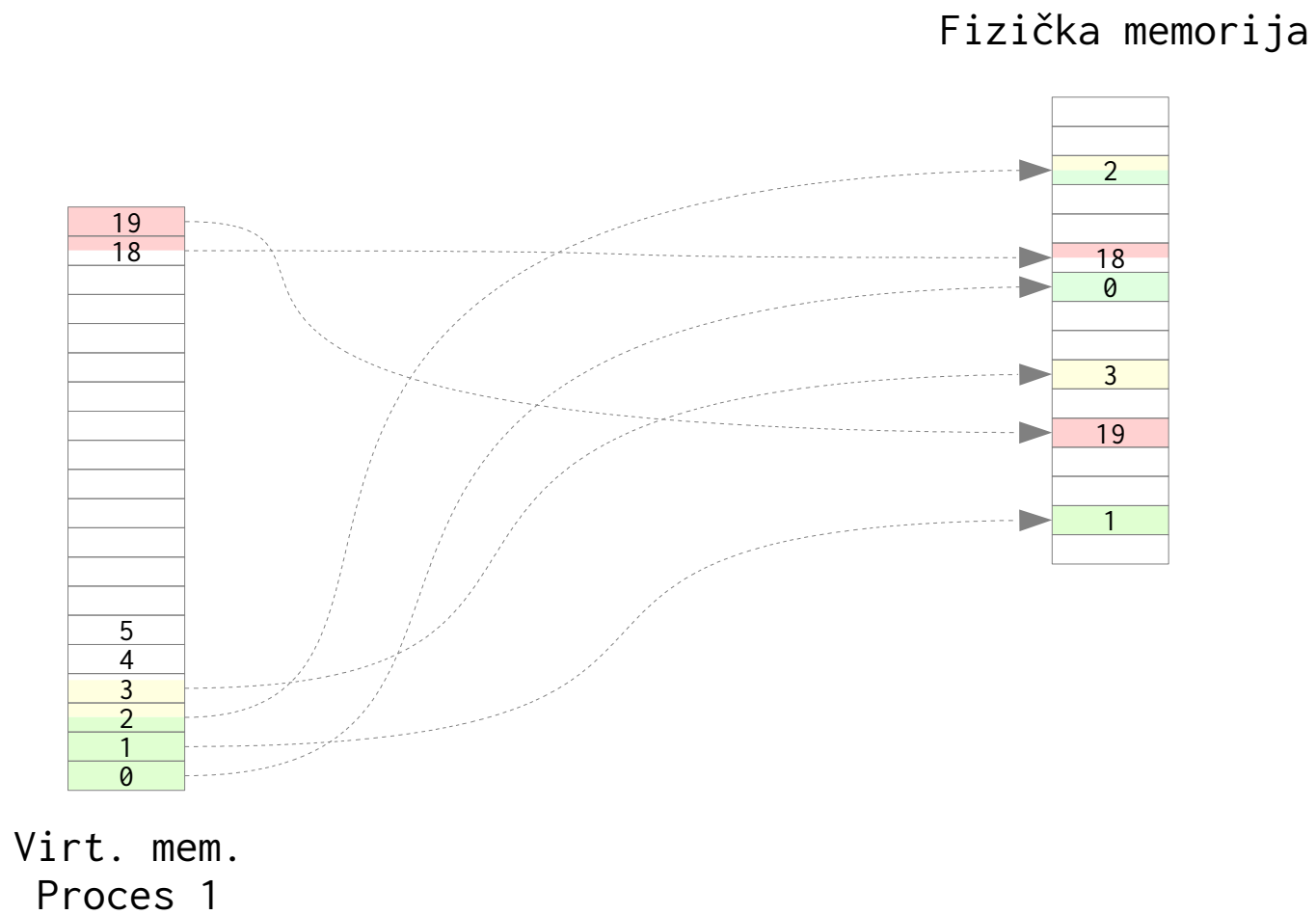
Fizička memorija

Fizička memorija

Virt. mem.
Proces 1

Tabele stranica

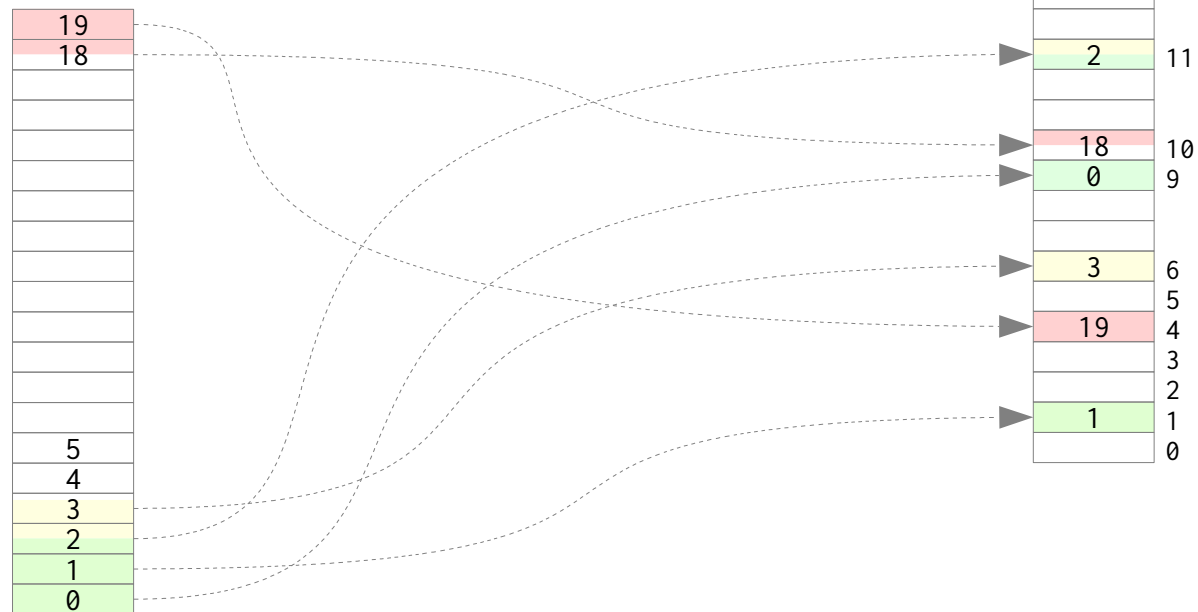
- Translacija jednog virtuelnog prostora u fizički vrši se putem tabele stranica (Page Table → PT)
 - PT se nalazi u memoriji;
 - PT ima onoliko redova (Page Table Entry → PTE) koliko ima stranica u virtuelnoj memoriji;
- PTE
 - sadrži broj fizičke stranice (frame) u koju je virtuelna stranica mapirana
 - sadrži i dodatne bite koji govore o bitnim karakteristikama stranice (prisutna, zaštita od pisanja, ...)

- Svaki proces dobije svoj PT
- Procesor u određenom registru čuva adresu PT-a procesa kojeg trenutno izvršava.

4		PW
10		PW
		!P
...		
		!P
6		PW
11		PR
1		PR
9		PR

Proces 1
trans. tabela

Fizička memorija

Virt. mem.
Proces 1

Virt. mem.
Proces 2

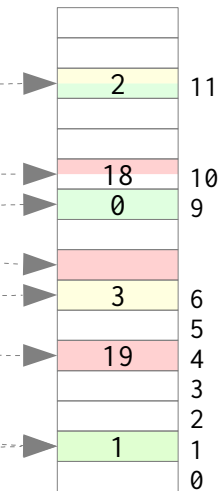
4		PW
10		PW
		!P
...		
		!P
6		PW
11		PR
1		PR
9		PR

Proces 1
trans. tabela

		!P
...		
		!P
7		PW
		!P
		!P
		!P
1		PR
		!P

Proces 2
trans. tabela

Fizička memorija

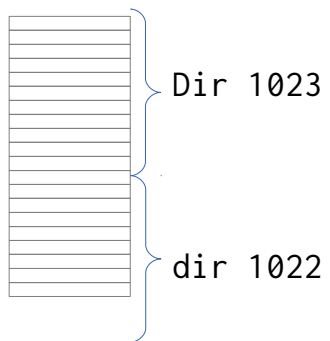
Virt. mem.
Proces 1

x86 i straničenje

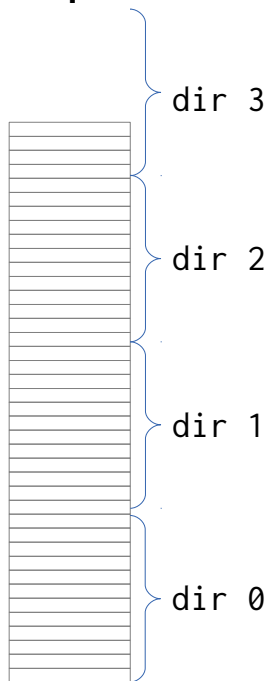
- Intel arhitektura:
 - omogućava aktiviranje straničenje promjenom bita #32 u registru cr0;
 - funkcija straničenja operira nakon funkcije segmentiranja, tj straničenje radi na linearnim adresama;
 - istovremeno podržava stranice u dvije veličine stranica: 4KB i 4MB
 - bit #5 registra cr0 aktivira podršku za 4MB stranice
 - jedan PTE zauzima 32 bita

X86 translacija adresa

- Virtuelna memorija izdjeljena je na direktorije (1024 direktorija)
- Svaki direktorij podijeljen je na stranice (1024 stranice)
- Umjesto jednog globalnog PT-a svaki direktorij ima lokalni PT za translaciju stranica koje pripadaju tom direktoriju
 - ovakav PT zauzima 4 KB RAM-a (tj jednu fizičku stranicu)
- Svaki proces dobija jednu tabelu direktorija (Page Directory Table → PDT)
 - red u PDT-u (Page Directory Entry → PDE) zauzima 32 bita
 - PDT sadrži adresu stanice u kojoj se nalazi PT za mapiranje virtuelnih stranica koje pripadaju tom direktoriju, i dodatne bite koji opisuju karakteristike direktorija

•
•
•

%cr3

4		PW
		!P
		!P
...		
		!P
		!P
		!P
24		PW
		!P

PD tabela

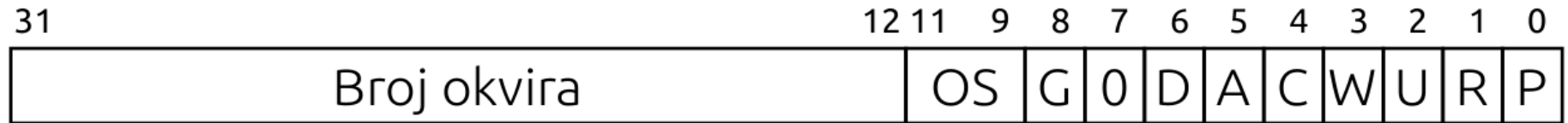
36		PW
126		PW
		!P
...		
		!P
		!P
		!P
		!P
		!P

PT dir 1023

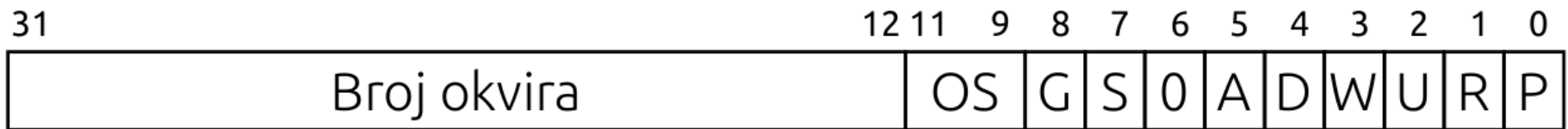
		!P
		!P
		!P
...		
		!P
13		PW
		!P
		!P
		!P

PT od dir 2

PDE i PTE format

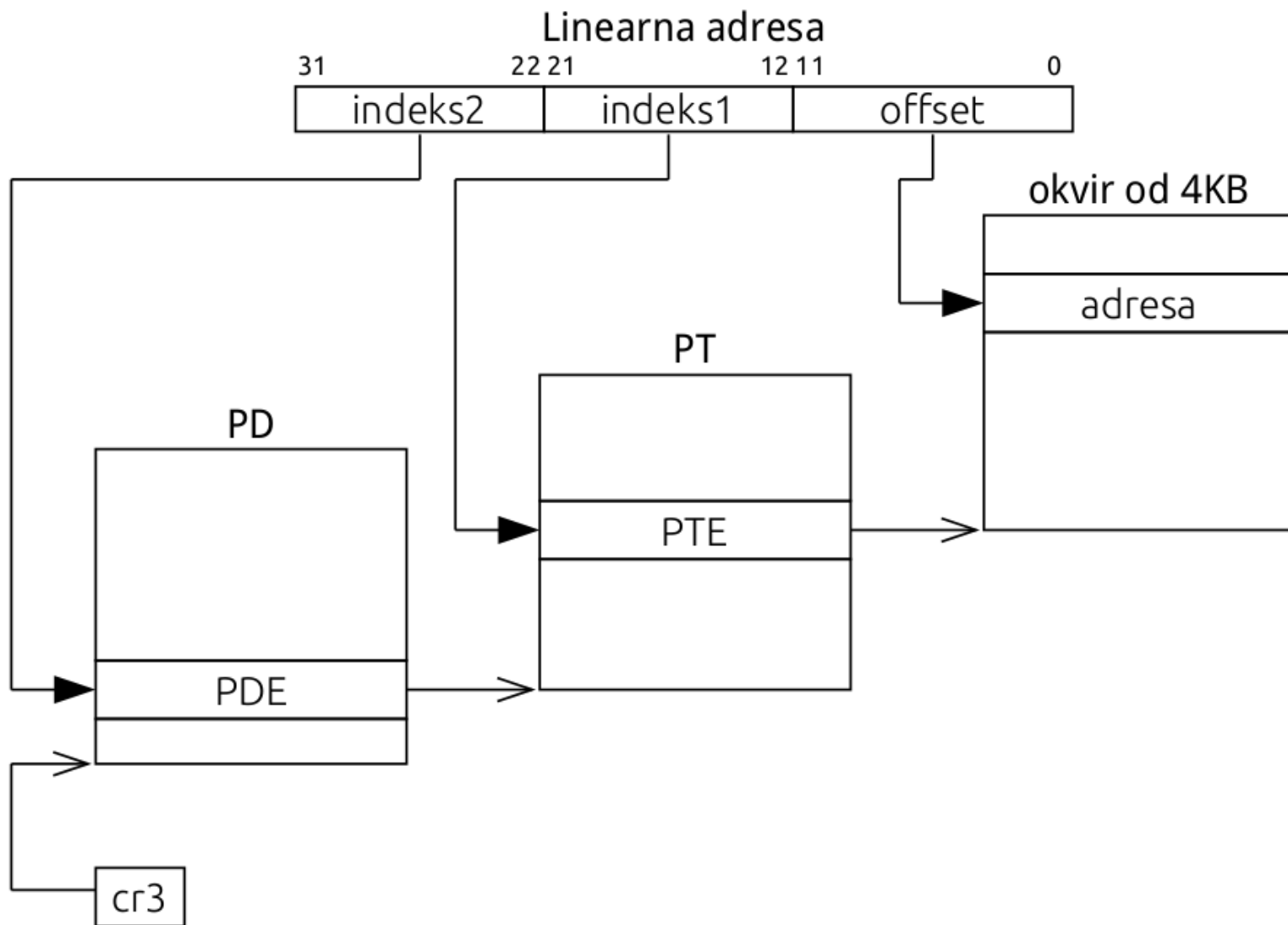

PTE

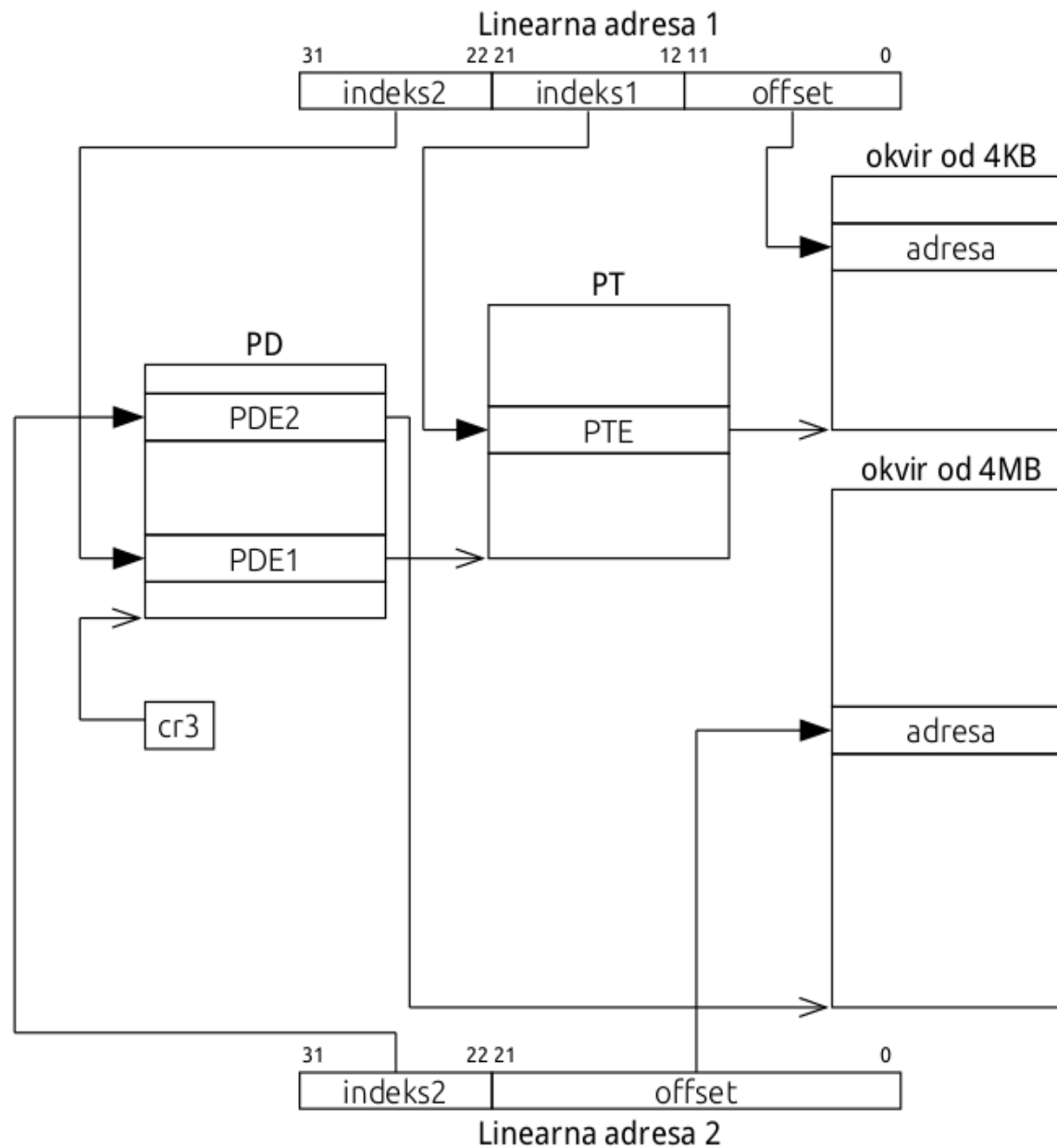

PDE

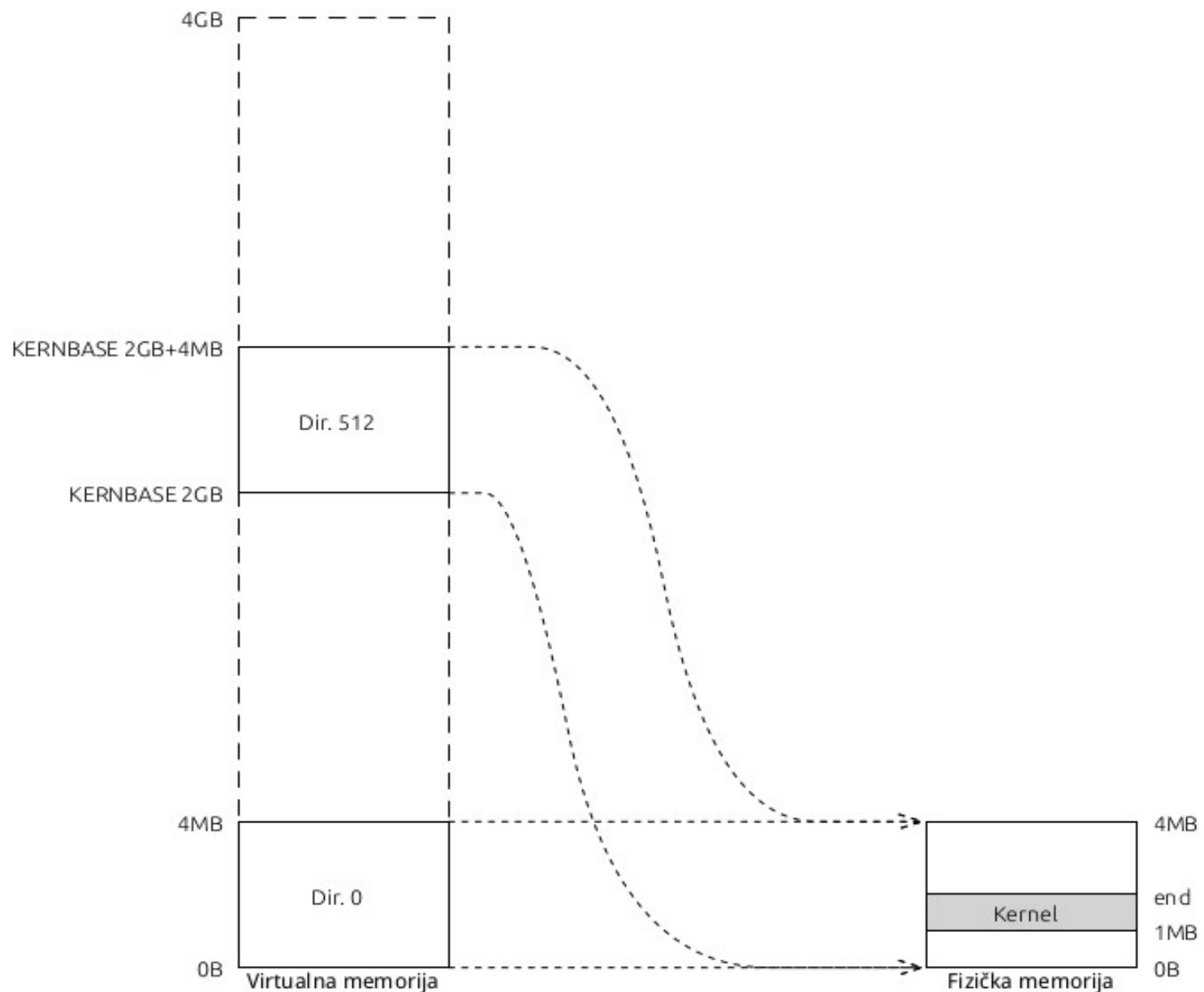
Translacija adresa sa 4KB stranicama

Translacija adresa sa 4KB i 4MB stranicama

Inicijalni virtuelni adresni prostor kernela

entry.S

```
#include "asm.h"
#include "memlayout.h"
#include "mmu.h"
#include "param.h"
.p2align 2
.text
.globl multiboot_header
multiboot_header:
    .long magic
    .long flags
    .long (-magic-flags)
.globl _start
_start = V2P_W0(entry)

.globl entry
entry:
    movl    %cr4, %eax
    orl     $(CR4_PSE), %eax
    movl    %eax, %cr4
    # Set page directory
    movl    $(V2P_W0(entrypgdir)), %eax
    movl    %eax, %cr3
    # Turn on paging.
    movl    %cr0, %eax
    orl     $(CR0_PG|CR0_WP), %eax
    movl    %eax, %cr0
    # Set up the stack pointer.
    movl    $(stack + KSTACKSIZE), %esp
    mov     $main, %eax
    jmp     *%eax
.comm     stack, KSTACKSIZE
```

#define KERNBASE 0x80000000

#define V2P_W0(x) ((x) - KERNBASE)

#define P2V_W0(x) ((x) + KERNBASE)

typedef uint pde_t;

pde_t entrypgdir[NPDENTRIES] = {

[0] = (0) | PTE_P | PTE_W | PTE_PS,

[KERNBASE>>PDXSHIFT] = (0) | PTE_P | PTE_W | PTE_PS,

};

#define NPDENTRIES 1024

#define PDXSHIFT 22

#define KSTACKSIZE 4096